

ธนวรรณ ยุทธชัย 2552: รูปแบบการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของชุมชนบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำเปือยตอนบน จังหวัดน่าน ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม) สาขาวิชาการจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์กิติชัย รัตนะ, ปร.ค. 158 หน้า

การศึกษานี้เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ขนาดการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และรูปแบบการใช้ประโยชน์ทรัพยากร รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรอย่างสมดุลของชุมชนบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำเปือยตอนบนจำนวน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านหนองปลา และหมู่บ้านปางแก เขตพื้นที่อำเภอเชียงกลาง และอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่านใน พ.ศ. 2549 - 2550 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และขนาดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรโดยการวิเคราะห์ร่องรอยทางนิเวศในพื้นที่ 3 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ตั้งหมู่บ้าน พื้นที่ผลิตอาหาร และพื้นที่รองรับคาร์บอนไดออกไซด์จากการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลร่วมกับวิธีการวิจัยทางมานุษยวิทยา เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรของชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านหนองปลา และหมู่บ้านปางแกมีอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักร้อยละ 87.50 และ 94.78 ตามลำดับ โดยหมู่บ้านหนองปลามีรายได้เฉลี่ย 13,838.09 บาท และรายจ่ายเฉลี่ย 15,257.14 บาท ส่วนหมู่บ้านปางแกมีรายได้เฉลี่ย 26,730.43 บาท และรายจ่ายเฉลี่ย 33,673.23 บาท ภาวะเงินออมพบว่าหมู่บ้านหนองปลา และหมู่บ้านปางแกมีเงินออมเฉลี่ย 119.04 บาท และ 780.86 บาท ตามลำดับ ส่วนภาวะหนี้สินพบว่าหมู่บ้านหนองปลา และหมู่บ้านปางแกมีหนี้สินเฉลี่ย 10,363.04 บาท และ 22,695.65 บาท ตามลำดับ ซึ่งสมาชิกทั้งสองชุมชนส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมอบรมและทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับขนาดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเฉลี่ยแต่ละครัวเรือนจากการวิเคราะห์ร่องรอยทางนิเวศ พบว่า หมู่บ้านหนองปลามีพื้นที่ขนาด 20.90 ไร่/ครัวเรือน และหมู่บ้านปางแกมีพื้นที่ขนาด 27.18 ไร่/ครัวเรือน นอกจากนี้ยังพบว่าหมู่บ้านหนองปลาและหมู่บ้านปางแกมีพื้นที่ผลิตอาหารไม่เพียงพอ คือ พื้นที่ปลูกข้าวซึ่งขาดแคลนเฉลี่ยครัวเรือนละ 1.19 ไร่/ครัวเรือน และ 5.11 ไร่/ครัวเรือน ตามลำดับ สำหรับรูปแบบการใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรของชุมชนพบว่าทั้งสองชุมชนมีรูปแบบการใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งยังไม่มีรูปแบบการใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นรูปธรรม แต่แฝงอยู่ในจารีตประเพณี และความเชื่อร่วมกับกฎเกณฑ์ของภาครัฐสิ่งปรากฏชัดเจน คือ การใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรผ่านกรรมสิทธิ์ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการในชุมชนขึ้นมาดูแลควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากร

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก